

Відкритий міжнародний університет
розвитку людини «Україна»
Полтавський інститут економіки і права

ПРАВОВІ, ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ ЧАСУ

*присвячено захисту прав на місцеве самоврядування
в умовах воєнного десятиліття 2014-2024*

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю

11-12 грудня 2024 р., м. Полтава

КАФЕДРА ПРАВознавства та фінансів
Полтавського інституту економіки і права
Університету «Україна»

Полтава – 2025

Редакційна колегія

Надія Мякушко – докторка філософії у галузі політичних наук, кандидатка політичних наук, доцентка, директорка Полтавського інституту економіки і права.

Сергій Короєд – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри правознавства та фінансів Полтавського інституту економіки і права.

Роман Шаравара – кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри правознавства та фінансів, перший заступник директора Полтавського інституту економіки і права.

Руслан Басенко – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри правознавства та фінансів, заступник директора з науково-педагогічної роботи, міжнародної та грантової діяльності Полтавського інституту економіки і права **(відповідальний редактор)**;

Віталій Заїка – кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної роботи та спеціальної освіти Полтавського інституту економіки і права.

Геннадій Аванесян – доцент кафедри правознавства та фінансів Полтавського інституту економіки і права.

Іван Лісний – старший викладач кафедри правознавства та фінансів Полтавського інституту економіки і права.

Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу : збірник матеріалів VI Всеукр. наук.-практ. конф. з міжн. участю, 11-12 грудня 2024 р. / Полт. ін-т економіки і права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» ; відп. ред. Р. Басенко. Полтава : ППЕП, 2025. 316 с

У збірнику матеріалів представлено доповіді і повідомлення наукового зібрання вчених, організаторів освіти, науково-педагогічних працівників, фахівців-практиків, здобувачів різних ступенів освіти, які присвячені концептуальному та практико-орієнтованому осмисленню правових, соціокультурних та економічних вимірів сучасної дійсності в умовах воєнного стану в Україні. На конференції було обговорено доповіді докторів та кандидатів юридичних, політичних, економічних, філософських, педагогічних, історичних наук, практикуючих юристів, економістів, педагогів та інших фахівців з понад п'ятнадцяти регіонів України.

Розрахований на вчених, викладачів і здобувачів закладів освіти, усіх, хто залучений до науково-теоретичного аналізу сучасного світу.

УДК 330.111.66(477):34

**Рекомендувала до друку вчена рада
Полтавського інституту економіки і права
30 грудня 2024 року, протокол № 4**

Автори несуть особисту відповідальність за повноту висвітлення досліджуваного питання, системність викладу матеріалів, достовірність наведених фактів та їхню автентичність, правильне цитування, академічну доброчесність.

Статті друкуються в авторській редакції.

ЗМІСТ

Передмова	10
Розділ 1	
Правове регулювання суспільних відносин в Україні в умовах воєнного стану	
Larisa Kovalenko, Bohdan Kovalenko Legal regulation of the status of the subjects of administrative jurisdiction under the conditions of martial state	11
Геннадій Аванесян, Віктор Булат Перспективи медіації в Україні як способу вирішення спорів	13
Олена Артюх-Пасюта Кримінальна відповідальність уповноважених осіб та керівництва замовників публічних закупівель	14
Оксана Биканова Визнання недійсними правочинів, укладених під впливом помилки	19
Сергій Бойко Підстави недійсності правочинів	21
Крістіна Бондаренко Правова культура юриста як основа його професіоналізму	23
Юрій Бородатий, Тетяна Шахматова Медіація як інструмент боротьби з браконьєрством	24
Дем'ян Братасюк Визнання недійсними кабальних правочинів	25
Анастасія Гевчук Справедливість і законність – основа держави	27
Сергій Гладкий Трансформація правової системи України: зовнішньосистемні аспекти	29
Роман Данко, Роман Потапчук Особливості правового регулювання цифрових активів в Україні та міжнародний досвід	32
Олексій Довбиш Міжнародні миротворчі операції як політичний інструмент врегулювання воєнно-політичного конфлікту	34
Анастасія Дуденченко Проблеми та виклики реформи юридичної освіти	36
Богдан Дудка Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи	37
Станіслав Дудник, Юлія Плужник Проблемні аспекти інституту конституційної скарги в Україні	40
Андрій Єленич Огляд джерел адміністративно-правового забезпечення доступу до інформації в умовах воєнного стану в Україні	41
Руслан Жалій Правові засади використання здоров'язбережувальних технологій в освітньому процесі ЗВО	46
Тамара Жалій Локальна нормотворчість Полтавського національного педагогічного університету щодо формування академічної доброчесності учасників освітнього процесу	49

Станіслав Ольховський, Артем Бондаренко Правове регулювання воєнного стану в Україні	92
Іван Паламарчук Щодо доцільності скасування арешту майна в рамках кримінального провадження до розгляду справи судом по суті.....	93
Олександр Петренко, Костянтин Парамонов Мирні переговори, як один із способів врегулювання військових конфліктів	96
Ярослав Пешков Окремі аспекти медіативної процедури в медичних конфліктах у Великобританії.....	98
Олександра Подольська Актуальні проблеми системи підготовки юристів в Україні	100
Олена Порада, Максим Порада Правове регулювання суспільних відносин в Україні в умовах воєнного стану	101
Сергій Приходько Принципи легітимації влади в умовах сучасної України	102
Наталія Рябокiнь, Наталія Дяченко Соціальні аспекти викладання дисципліни Іноземна мова для юристів .	106
Марія Скільська Нововведення Трудового кодексу для суб'єктів господарювання	107
Олександр Скрипнюк Авторитарний скринінг сучасного гібридного політичного режиму.....	110
Дмитро Стрілко Моделі медіації та перспективи їх впровадження в Україні	113
Руслан Супруненко Правові засади пам'яткоохоронної діяльності в Україні	115
Дар'я Тарасенко Методика викладання міжнародного гуманітарного права в закладах освіти в умовах змін навчальних програм	119
Володимир Тарасюк Правове регулювання застосування штучного інтелекту: вітчизняний і зарубіжний досвід	121
Світлана Товста Санкції та міжнародний тиск як спосіб впливу на агресора в військових конфліктах.....	124
Даяна Чумаиш Адаптація законодавства України до умов воєнного стану: між міжнародними стандартами та національними реаліями	126
Іван Шаптала, Вікторія Сергієнко Техніко-юридична досконалість як критерій оцінки якості правотворчого процесу	129
Тамара Шаравара Порівняльний аналіз діяльності польських і українських громад на рівні солтиств і старостатів	131
Лідія Шкварок Особливості правового регулювання суспільних відносин в Україні під час воєнного стану: виклики та перспективи	134

відсічі агресії. Законодавство України регулює порядок мобілізації, строки, категорії громадян, які підлягають призову, а також особливості виконання обов'язку щодо військової служби.

Особливості адміністративного та кримінального правосуддя під час воєнного стану: Воєнний стан передбачає введення посиленних заходів правового регулювання кримінальної та адміністративної відповідальності за злочини, що можуть загрожувати національній безпеці або порушувати законодавство, яке регулює обороноздатність держави. У цей період можуть бути передбачені спеціальні військові трибунали, посилення покарань за дії, спрямовані на шкоду державній безпеці, та можливість примусового затримання осіб, які можуть становити загрозу.

Зміни в судовій системі під час воєнного стану: В умовах воєнного стану може бути змінений порядок функціонування судів, скорочений термін розгляду справ, запроваджено спеціальні суди для вирішення питань, що виникають у зв'язку з війною. Також можуть бути введені особливі процедури для захисту прав та інтересів осіб, які зазнали шкоди внаслідок війни, або для боротьби з колабораціонізмом та іншими загрозами національній безпеці.

Міжнародне правове регулювання в умовах воєнного стану: Україна як держава, що переживає воєнний конфлікт, повинна керуватися міжнародними нормами права, зокрема нормами міжнародного гуманітарного права (Гаазька та Женевська конвенції), які визначають обов'язки щодо захисту цивільного населення, лікування поранених, поводження з військовополоненими. Водночас важливою є взаємодія з міжнародними організаціями для забезпечення прав громадян та територіальної цілісності України.

Суспільні відносини в сфері інформації та ЗМІ в умовах воєнного стану: Законодавство України в умовах воєнного стану обмежує свободу медіа, вводячи цензуру та контроль за інформацією, що може бути використана ворогом. Однак одночасно важливим є право на достовірну інформацію, що сприяє мобілізації суспільства та національної єдності. Підвищений контроль за медіа та інформаційними ресурсами є важливою частиною боротьби з інформаційними атаками та пропагандою.

Висновки. Отже, воєнний стан є складним правовим режимом, що потребує гнучкої правової політики для забезпечення стабільності в країні в умовах загрози національній безпеці. Правове регулювання суспільних відносин під час воєнного стану повинно відповідати міжнародним стандартам прав людини, одночасно зберігаючи ефективність управлінських рішень у кризових ситуаціях. Принципи пропорційності та необхідності є основними у визначенні меж і форм обмежень прав та свобод громадян у цей період.

ПРИНЦИПИ ЛЕГІТИМАЦІЇ ВЛАДИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Сергій Приходько,

канд. політ. наук, доцент,

доцент кафедри політології, історії і філософії,

Полтавський державний аграрний університет

Ефективність реалізації влади залежить від певної кількості чинників. Одним із найважливіших є легітимність, тобто, визнання за певним носієм влади права здійснювати управління та наявність необхідної довіри. Легітимність за

зовнішніми ознаками також означає законність. Але в її основі лежать дещо інші підстави. Насамперед це – громадське визнання конкретних носіїв влади права на її здійснення. Серед сучасної політологічної спільноти є різні підходи щодо визначення її сутності. Так, автори української академічної Політичної енциклопедії пропонують два підходи. «У широкому розумінні визнання суспільством або його переважною більшістю влади, прав і повноважень певної особи, органу, організації, їхньої поведінки, політики і практичної діяльності; у вузькому – легітимною визнається законна влада, утворена відповідно до із процедури, передбаченої законами» [2, с. 394]. В основі легітимності лежить довіра до політичного порядку та інститутів, які його підтримують. Також легітимність забезпечується узгодженням сфери життєдіяльності громадян та навколишнього політично-інституційного простору.

В умовах масового розповсюдження демократії така мета реалізовувалась на основі безпосередньої взаємодії із суспільством. Тривалий час для цього достатньо було виборів. Але з подальшим ускладненням структури суспільства процес досягнення такої згоди та визнання також став більш складним. Тепер потрібно взаємодіяти із суспільством з урахуванням усіх його складових елементів. Для повноцінного забезпечення легітимності у процесі реалізації політики необхідно орієнтуватися на все суспільство. Воно не може вже залишатися простим спостерігачем в споживачем політики, а має бути повноцінним співтворцем. Залучення громадян до здійснення політики має відбуватися за рахунок використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій. За їх допомогою така співпраця з громадськістю буде тісною, а головне плідною.

В Україні протягом усієї сучасної історії проблеми забезпечення легітимності були найактуальнішими і найгострішими у процесі розбудови держави. На самому початку її існування найважливішою проблемою було подолання соціально-економічної кризи. Вона мала тотальний всеохопний характер. І треба було забезпечити більш менш нормальний рівень життєдіяльності людей. Сприймання влади відбувалося крізь призму її здатності вирішувати соціальні проблеми. Лише з часом таке сприймання перейшло у площину оцінки рівня організаційної та функціональної оптимальності моделі організації влади. Такий перехід був пов'язаний з більшим зосередження уваги держави до вдосконалення організаційних форм реалізації влади.

У свідомості українських громадян внаслідок радикальних процесів, які відбулись уже у XXI століття, відбулися значні зміни. Вони остаточно відмовилися від парадигми політичної пасивності і своєї нездатності вирішувати важливі питання політичного життя. Натомість остаточно перемогла позиція про вирішальну роль суспільства у політичних процесах. Легітимність набула більш широкого тлумачення. Вона означає позитивне сприймання і довіру не до конкретних носіїв влади. Насамперед вона стосується України як держави і як Батьківщини. У суспільстві у повному обсязі сформувався настанови і цінності громадянського суспільства, політичної нації, громадянської ідентичності, що є важливим фактором перемоги демократії як світогляду, як інституційної побудови державної влади.

В Україні з'явилися нові форми громадянської активності, пов'язані з підтримкою Збройних Сил, волонтерським рухом. Це свідчить про те, що громадяни готові проявляти свою патріотичну позицію не лише в умовах війни. Це матиме свою реалізацію і в мирний час, коли наше суспільство буде налагоджувати мирне життя вже в принципово нових умовах. Громадськість надала

державі свою потужну підтримку. І вона відчула це. Але це не означає, що така підтримка буде забезпечуватися завжди. Влада має усвідомити, що суспільство тепер буде ставити принципово нові, більш жорсткі і чіткіше артикульовані, вимоги до неї. І тому принципи взаємодії між ними будуть відбуватися на нових засадах. Громадяни виступатимуть з позиції активного політичного актора, який має рівноправний статус з державною владою. А зміст легітимності набув того розуміння, який відповідає демократичній практиці.

Повоєнна Україна, як уже зазначалося представлятиме принципово нову реальність. Насамперед це стосується політичної сфери та взаємодії влади з громадськістю. В нових умовах принципи їх функціонування будуть, а власне вже стали, принципово іншими. Суспільство не задовільниться роллю не те, що стороннього спостерігача, а навіть простого співучасника творення політики. Тобто, у повоєнній Україні потрібно буде вирішувати проблему, яка завжди була актуальною. Це подолання кризи легітимності і виведення її на принципово новий рівень. Власне новий принцип забезпечення легітимності не залежатиме від ситуативного сприймання влади, можливо, дещо критичної оцінки. Це не призведе до кризи влади. Легітимність стосуватиметься усієї України як держави і Батьківщини в цілому.

Насамперед потрібно визначити загальний контекст, на фоні якого буде відбуватися повоєнна розбудова України. Він визначатиметься такими тенденціями. «Наша трансформація відбуватиметься на тлі глобального падіння репутаційної привабливості демократії і загострення конкуренції між демократичною та автократичною аджендами». «Жорстка конкуренція між демократіями та автократіями пришвидшує рух світового порядку до багатополярності і, відповідно, перегрупування країн в закриті ідеологічні групи, що надає їм доступ до гарантій безпеки, фінансів та технологій виключно в межах цих колаборацій» [1, с. 72]. Тобто, необхідно взяти до уваги міжнародне середовище, стан якого внаслідок широкомасштабної агресії росії є неоднозначним. Світ не висловив однозначного ставлення до цього. Подальший рух України до побудови розвинутої демократії є безальтернативним пріоритетом. Але при цьому слід також мати на увазі, що у сучасному світі немає однозначної переваги демократії перед авторитаризмом, який залишається привабливим для значної кількості народів світу. Також під час повоєнної відбудови слід значною мірою розраховувати на закордонну допомогу. При цьому потрібно буде часто робити вибір на користь економічної чи політичної доцільності. А він не простий. Можна передбачити, що в Україні з цієї причини виникатимуть кризи. Питання полягає в тому, чи буде спроможна загальнополітична легітимність подолати їх.

Це буде випробування також і для самих українців. Так, за останні десять років в їх свідомості відбулися значні зміни. «У процесі війни патерналізм, фаталізм, аномія, відсутність довіри між людьми та до держави дійсно поступаються відповідальності, прагматизму, активному формуванню горизонтальних мереж, зростанню довіри до інститутів держави. Усі ми є свідками прискореного формування нового стандарту поведінки українців із фокусом на увласненні нами держави» [1, с. 75]. Питання повоєнного розвитку слід також розглядати під кутом зору, чи такі зміни набули незворотного характеру, чи остаточно подоланий пострадянський інфантізм. Під час війни на перший план вийшли екзистенційні питання і питання безпеки. Всі непринципові супе-

речності відходять на другий план. У цьому контексті цілком логічно постає питання, чи здатні українці зберегти такий підхід і після війни, коли проблем буде набагато більше, ніж у кризові дев'яності роки.

Фактором, який хоча і опосередковано, сприяв зміцненню і розширенню засад легітимності, стало поширення і реалізація нових підстав національної цілісності. Основою для цього стала громадянська ідентичність. Усі громадяни України незалежно від етнічного походження, політичних уподобань, ідейних переконань, конфесійної належності стали на захист нашої спільної Батьківщини. Були подолані певні внутрішні розбіжності. І все українське суспільство виступило цілісністю. Власне такий стан виявився значною несподіванкою для агресора. Українці вже по-іншому стали сприймати і пояснювати події нашої історії. Важливо зберегти цю консолідованість і в повоєнний час. Тоді пріоритети нашого розвитку також матимуть такий же спільний характер як і зараз. Потрібно остаточно подолати «токсичний» стан розмежування українського суспільства на «ми» і «вони». Тривалий час окремі політики грали на таких розколах і заробляли собі політичний капітал. Суспільство має чітко усвідомити неможливість хоч у найменшій мірі його прояву у майбутній Україні.

Весь світовий досвід свідчить, що саме громадянське суспільство є найбільш ефективним засобом забезпечення нової якості розвитку нації. З точки зору світоглядних цінностей його значення полягає у впровадженні принципів громадянської ідентичності, яка довела свою першочергову значущість у забезпеченні цілісності суспільства. Але громадянське суспільство це також сукупність організаційних інститутів і демократичних політичних практик. Усі процеси після Революції гідності 2014 року продемонстрували готовність громадян України на практиці реалізовувати всі практичні можливості демократії. В умовах децентралізації влади і надання значних владних повноважень і ресурсного забезпечення місцевому самоврядуванню були реалізовані різноманітні форми громадської участі, які дали змогу виявити весь активістський потенціал українського суспільства. В українському суспільстві сформувалися нові принципи його ідентичності. Такі зміни були зорієнтовані на взаємну співпрацю та активну участь громадян у політичних процесах. Легітимність суттєво розширилася і стала стосуватися політичної системи загалом та України як держави і спільної Батьківщини.

Список використаних джерел:

1. Кононенко Н. Легітимність влади: чинники детермінації у повоєнній Україні. *Political Studies*. 2023. № 1. С. 68-86.
2. Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови). Київ : Парламентське видавництво, 2011. 808 с

Funding. Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the authors only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Co-funded by
the European Union

SuTCom